

פענוח הערות ומראי-מקומות.

וישלה חלק כ שיחה ב.

דף מקורות.

(1 תורה.

וישלה לג, יב-יז. ויֵאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָה וְנִלְכָה לְנִגְדָךָ: וַיֵּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יְדֹעַ כִּי־הִילָדִים רַפִּים וְהֵצֵאן וְהַבְּקָר עֲלֹת עָלַי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וַמָּתוּ כָּל־הֵצֵאן: יַעֲבֲרֶנָּה אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדְּךָ וְאָנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרַגְלֵ הַמַּלְאָכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וְלַרְגְלֵ הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה: וַיֵּאמֶר עֲשׂו אֲצִיגֶה־נָּא עִמָּךְ מִן־הַעַם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֵּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְאֶנּוּן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִמְתָּה נִגְבּוֹ לֹ בֵּית וּלְמַקְנֵהוּ עֲשָׂה סִמְתָּה עֲלֵיכֶן קָרָא שְׁם־הַמָּקוֹם סְכוֹת:

פרש"י עה"ת שם ד"ה עד אשר אבא אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרדך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סכות; אמר אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך; ואימתי ילך? בימי המשטים (בראשית רבה), שנאמר ואלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו (עובדיה א); ומ"א יש לפרשה זו רבים:

נחלת יצחק. נחלת יעקב לפרש"י. ואימתי ילך בימי המשיח. ב"ר א"ר אבהו אפשר יעקב אמתי היה ומרמה בו אלא אימתי הוא בא אצלו לעתיד לבא כו' וס"ל להרב דבהא דב"ר לחודא לא סגי דנהי דיעקב לא היה מרמה בו לפי שחשב בדעתו על לעתיד לבא מכל מקום לאיזה צורך אמר לו כן אלא ודאי שהרחיב לו הדרך ובהא לחודא נמי לא סגי אע"ג דמותר לשנות בדבורו בשביל הרחבת הדרך כמו שסיים שם ומייתי עובדי מתלמידי ר' עקיבא ומרב מנשי והיינו מטעם עם עקש תתפל וכמו שכתבתי לעיל פרשת ויצא בפסוק וכי אחי אביה הוא מכל מקום שאני יעקב דאמתי היה ולא ה"ל להרחיב

הדרך בשקר ועוד דשאני תלמידי ר"ע ורב מנשי דהוה ברי הזיקא וסכנה קבועה דפגעו בהו לסטים וגנבי ולפיכך הותר להם להרחיב הדרך בשקר אבל עשו כבר נכמרו רחמיו ואמר נסעה ונלכה ולפיכך לא הותר לשקר וצריך לתרץ שיבא אצלו לימות המשיח.

(2 גמרא.

ירושלמי ע"ז פרק ב הלכה א. תני. ננדונג לו גוי לישראל נותנו לימינו. רבי ישמעאל בירבי יוסי אומר. בסייף לימינו ובמקל לשמאלו. עולה עמו לעלייה ויורד עמו לחרות ישראל מלמעלה והגוי מלמטה. לא ישום לפניו שלא ירוץ את גולגולתו. ומרחיב לו את הדרדך. אם שאלו להיכן הולך בפליגיניו. בשם שהפליג יעקב אבינו לעשו. שאמר לו עד אשר-אבוא אל-אדוני שעירה: והלך לסוכות. אמר רבי הונא. לא מצינו שהלך יעקב אבינו לשעיר. אמר רבי יודן בריה דרבי. לעתיד לבוא אמר ליה. ואלו מושיעים בהר ציון לשפוט את-הר עשו.

בבלי עבודה זרה כב עמוד א. אין מעמידין בהמה בפונדקאות של נכרי מפני שחשודין על הרביעה ולא תתייחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות ולא יתייחד אדם עמהן מפני שחשודין על שפיכות דמים:

שם כה עמוד ב. לא יתייחד אדם עמהן: ת"ר ישראל שנודמן לו נכרי בדרך טופלו לימינו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בסייף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו היו עולין במעלה או יורדין בירידה לא יהא ישראל למטה נכרי למעלה אלא ישראל למעלה נכרי למטה ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גולגלתו שאלו

להיכן הולך ירחיב לו את הדרך כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע דכתיב (בראשית לג, יד) עד אשר אבא אל אדוני שעירה וכתוב (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכותה. מעשה בתלמידי ר"ע שהיו הולכים לכזיב פגעו בהן ליסטים אמרו להן לאן אתם הולכים אמרו להן לעכו כיון שהגיעו לכזיב פירשו אמרו להן תלמידי מי אתם אמרו להן תלמידי ר"ע אמרו להן אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגעו בהן אדם רע מעולם רב מנשה היה אזל לבי תורתא פגעו ביה גנבי אמרו ליה לאן קאזלת אמר להן לפומבדיתא כי מטא לבי תורתא פריש אמרו ליה תלמידא דיהודה רמאה את אמר להו ידעיתו ליה יהא רעוא דליהו הנהו אינשי בשמתיה אזלו עבדו גניבתא עשרין ותרתין שנין ולא אצלחו כיון דחזו אתו כולהו תבעו שמתיהו והוה בהו חד גירדנא דלא אתא לשרויה שמתיה אכלי' אריא היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא טיזון שתא בציר משני תא חזי מה בין גנבי בבל ולסטין דארץ ישראל:

פרש"י שם ד"ה ירחיב לו את הדרך - אם היה צריך לו לילך עד פרסה יאמר לו ב' פרסאות אני צריך לילך אולי ימתין העובד כוכבים מלהכותו עד פרסה שניה וזה יפרוש ממנו קודם לכן: **נסע סכותה** - ולא הלך עד שעיר:

רבינו חננאל. שאלו להיכן אתה הולך ירחיב לו הדרך כמה שעשה יעקב לעשו עד אשר אבא אל אדוני שעירה. והלך הוא למקום אחר. רב מנשיא היה אזיל לבי תורתא פגעו ביה גנבי אמרו ליה להיכן קא אזלת הרחיב להן את הדרך ואמר להן לפומבדיתא אמרו הם בדעתם במקום פלוני נקח מה שעמו כי מטא לבי תורתא פריש ועאל למדינתא אמרו ליה תלמיד יהודאה רמאה אנת אמר להו ידעיתו ליה ורמאה קריתו ליה ליהו הנך אינשי בשמתיה עבוד גנובתא ולא אצלחו אתו כולהו תבעו ושרא להו חד מינייהו לא אתא אכליה אריא:

ר"ן ד"ה ירחיב לו את הדרך. אם היה צריך לילך עד פרסה יאמר שתי פרסאות אני צריך לילך שמא ימתין לו הכותי מלהכותו עד פרסה שניה וזה יפרוש ממנו קודם לכן: **נסע סכותה**. לא הלך עד שעיר לעשו:

מהרש"א. ירחיב לו הדרך כדרך שעשה יעקב כו'. ובב"ר אמרו חזרנו על כל המקרא ולא מציינו שהלך יעקב אצל עשו להר שעיר מימיו אפשר שהיה יעקב מרמה באחיו אלא אימתי הוא בא אצלו לעתיד לבא הה"ד ועלו מושיעים וגו' ולכאורה שמאמר הזה סותר הך דשמעתין שאמר שלא היה בדעתו לילך רק עד סוכות

וא"ל שקר עד אשר אבא אל אדוני שעירה כדי להרחיב לו הדרך אולי באם שיש לו מחשבה רעה עליו להכותו שימתין לו עד לשם כפרש"י לית ליה האי דרשה דבראשית רבה שרמו לו לעתיד שיבא לפי האמת לשם אבל רש"י בחומש הרכיב את ב' המאמרים כנראה שאינם סותרים שכתב שהרחיב לו הדרך וכו' אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין וכו' ואימתי ילך בימות המשיח עכ"ל ונראה לומר דודאי לפי המובן דבריו עם עשו א"ל שיבא לשעיר בהליכה זו ולא לעתיד ולא הלך אלא עד סוכות עשה כן כדי להרחיב לו הדרך ומפני כי יעקב זרע אמת תתן אמת ליעקב והוא שאמר בב"ר אפשר היה יעקב מרמה וכו' וע"כ בב"ר אמרו שרמו לו לעתיד שאז יתאמתו דבריו שיבא יעקב לשעיר:

רא"ש כאן. שאלו להיכן אתה הולך ירחיב לו הדרך. כדרך שהרחיב לו יעקב לעשו דכתיב עד אשר אבא אל אדוני שעירה וכתוב ויעקב נסע סכותה. ומעשה בתלמידי של רבי עקיבא שהיו הולכין לכזיב פגעו בהו ליסטיין. אמרו להן להיכן אתם הולכין אמרו להם לעכו. כיון שהגיעו לכזיב פירשו. אמרו להם תלמידי מי אתם. א"ל תלמידי ר' עקיבא. אמרו להן אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגעו בהם אדם רע מעולם:

מאירי כאן. ואם שאלו להיכן הוא הולך ירחיב לו הדרך כדרך שהרחיב יעקב לעשו שנאמר עד אשר אבא אל אדוני שעירה וכתוב ויעקב נסע סכותה וכן כל כיוצא בזה לפי מה שרואה לפי הזמן ולפי המתחבר עמו ולא נתחדש עוד בגמרא על משנה זו דבר:

עין יעקב. תנו רבנן: א' ישאאל (שנאאל) [שנאאל] לו עובד כוכבים בדרך, טופלו לימינו. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: בסניף - טופלו לימינו, במקל - טופלו לשמאלו. הו עוללים במעלה, או יורדים בירידה, לא יהא ישאאל למטה ועובד כוכבים למעלה, אלא ישאאל למעלה ועובד כוכבים למטה. ואל ישח לפניו, שמא ירץ את גלגלתו. שאלו: לאן אתה הולך? - ירחיב לו את הדרך, בדרך (שהרחיב) [שעשה] יעקב אבינו לעשו הרשע, דכתיב (בראשית לג) "עד אשר אבא אל אדוני שעירה", וכן כתיב (שם) "ויעקב נסע סכותה". תנו רבנן: מעשה בתלמידי רבי עקיבא שהיו הולכין לכזיב, ופגעו בהן לסטים ואמרו: להיכן אתם הולכין? אמרו להם? לעכו, כיון שהגיעו לכזיב, פרושו. אמרו להם: תלמידי מי אתם? אמרו להם: תלמידי רבי עקיבא. אמרו [להן]: אשרי רבי עקיבא ותלמידיו, שלא פגעו בהן

אדם רע מעולם. רב מנשי הנה אזיל לבי תורתא, פגעו בי גנבי, אמרו לו: להיכן אתה הולך? אמר להן: (לסוריא) [לפומבדיתא]. כי מטא לבי תורתא, פרש. אמרו ליה: תלמידא דיהודה רמא אה? אמר להו: ידעיתו ליה? ליהוה הנה אינשי בשמיהו. (אזול) [אזול], עבוד גניבתא עשרין ומרתין שניין ולא אצלחו. פינן דחזו, אתי פוליהו, (ושרו) [תבעו] שמתיהו. הנה בהו סד גרדנא, לא אתא (למשרא) [לשרויה] שמתיהו, אכליה אריא, והינו דאמרי אינשי: גרדנא דלא טינא, שתא בצרה משניה. תא חזי מה בין גנבי דבבל, ללסטים דארץ ישראל.

עיון יעקב. ירחיב לו הדרך כדרך שהרחיב יעקב לעשו. אפשר ג"כ הכוונה דוקא בדרך זה כמו שעשה יעקב שלא שיקר לעשו דכוונתו היה על העתיד וכפירש"י בחומש שכוונתו היה על ועלו מושעים וגומר רק שעשו הבין כפשוטו על הליכתו של עכשיו וכן תלמיד רבי עקיבא שהיו הולכין לכזיב והיה כוונתם גם כן לילך אחר כך לעכו ולא ששיקרו באמת כי מדבר שקר תרחק וכן רב מנשי שבסמוך אפשר מיירי כה"ג ועיין במהרש"א אכן באמת אם א"א. בענין אחר מותר לשנות בדברי השלום כדאיתא ביבמות.

3) מדרש.

בראשית רבה רבה ע"ה, יד. (בראשית לג, יד): עד אָפֶשֶׁר אָבָא אֶל אֲדָנִי שְׁעִירָה, אָמַר רַבִּי אֶבְיָהוּ תוֹרְנוּ עַל כָּל הַמְקָרָא וְלֹא מִצְאֵנוּ שְׁהֵלָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ אֶצֶל עֵשָׂו לְהַר שְׁעִיר מִיָּמִינֵינוּ, אֶפְשֶׁר יַעֲקֹב אֲמַתִּי הָיָה וּמְרַמָּה בּוֹ, אֶלָּא אִימַתִּי הָיָה הוּא בָּא אֶצְלוֹ, לְעֵתִיד לְבוֹא, הֲדָא הוּא דְכָתִיב (עובדיה א, כא): וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשִׁפֹּט אֶת הָרָע עֵשָׂו.

נזר הקודש. אפשר יעקב אמיתי היה וכו'. מאמר זה הוא בירושלמי דעבודת כוכבים וז"ל יפ"מ שם שהקשה דילמא עשה יעקב מפני היראה והפליג לו הדרך כמו שאחז"ל נכרי המתלווה עם ישראל בדרך וכו' ומשני מ"מ לא היה יעקב לשנות לפי שמדת יעקב הוא אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב אלא שרמז על לעתיד לבוא והמדרש בכאן נשמר מקושית יפ"מ לזה אמר יעקב אמיתי היה ודוק:

שם טו. ניאמר לו עשו אציגה נא עמך וגו' (בראשית לג, טו), בקש ללותו ולא קבל עליו, רבנו פד הנה סליק למלכותא הנה מסתפל בהדא פרשתא ולא הנה נסיב ארמאה עמיה, סד זמן לא אסתפל בה ונסב עמיה רומאין

[ארמאין] ולא הגיע לעכו עד שמכר הסוס שלו. (בראשית לג, טז): נישב ביום ההוא עשו לדרך שעירה, וארבע מאות איש שקיו עמו היכן הם, נשמתו כל אחד ואחד הלה לדרך, אמרו שלא נפנה בגחלתו של יעקב. אימתי פרע להן הקדוש ברוך הוא, להלן (שמואל א, ל, יז): ולא נותר מהם איש כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים ויגסו.

נזר הקודש. מפני שחשודים על הגזל.

4) הלכה.

טור. טור יו"ד סימן קנג. שאל לו להיכן אתה הולך ירחיב לו הדרך.

ב"י שם. ומ"ש ירחיב לו הדרך פירושו אם היה צריך שילך עד פרסה יאמר ב' פרסאות אני צריך לילך שמא העכו"ם ימתין מלהכותו עד פרסה שנייה וזה יפרוש ממנו קודם לכן:

שו"ע. אם נזדמן לו בדרך עובד כוכבים חגור סייף טופלו לימינו (היה לעובד כוכבים מקל בידו טופלו לשמאלו) (טור) היו עולים בעליה או יורדים בירידה לא יהא ישראל למטה והעובד כוכבים למעלה (ומ"מ טופלו קצת לימינו) (ר"ן פרק אין מעמידין) ולא ישחה לפניו לעולם. שאל לו להיכן אתה הולך אם היה צריך לילך פרסה יאמר שתי פרסאות אני הולך:

לבוש שם ס"ג. ואם ישאל לו הגוי להיכן אתה הולך, ירחיב לו הדרך, שאם צריך לילך פרסה יאמר שתי פרסאות אני הולך, שמא ימתין הגוי מלהכותו עד פרסה שנייה והוא יפרוש ממנו קודם לכן.

רמב"ם הלכות רוצח פרק יב הלכה ז. וכן אסור ליהודי להתחבד עם העכו"ם מפני שהן חשודים על שפיכות דמים. ולא יתלנה עמיהן בדרך. פגע עכו"ם בדרך מחזירו לימינו. היו עולין במעלה או יורדים בירידה לא יתנה ישראל למטה ועכו"ם למעלה אלא ישראל למעלה ועכו"ם למטה ושם יפלו עליו להמיתו. ואל ישח לפניו ושם ירץ את גלגלתו:

הלכה ח. אם שאלו לאן אתה הולך ירחיב לו את הדרך בדרך שהרחיב יעקב לעשו שנאמר (בראשית לג יד) "עד אשר אבא אל אדני שעירה":

כסף משנה. (ז-ח) וכן אסור ליהודי להתייחד עם העכו"ם
וכו' עד אל אדוני שעירה. בפרק ב' דעבודה זרה (דף
כ"ה:):